

tásban, de Csang kapcsolata meglehetősen viharosnak bizonyult új szövetségeseivel. Amikor például 1944-ben Roosevelttel elrendelte, hogy adja át az összes nacionalista erő parancsnokságát az amerikai vezérkari főnöknek, Joseph Stilwell tábornoknak, a megaláztatás miatt Csang hangos zokogásban tört ki.

Mitter világos és megindító beszámolót kínál a konfliktus megdöbbentő katonai tragédiáiról, ám könyve egyben első osztályú politikai és társadalmi története is a háborús évek Kínájának. Bemutatja a Kína irányításáért versengő különböző erőket: a Csungkingből irányított diszfunkcionális nacionalista államot, a Mao Ce-tung által vezetett kommunistákat az ország északnyugati területein és Vang Csing-vej kollaboráns rezsimét Kína keleti részén.

A naplóbejegyzések alkalmazása a könyv egyik erőssége, amivel a szerző sokkal emberközelibbé teszi azt a történetet, amit egyébként feltehetőleg a hadrendek leírása és a statisztikák uralnának. Mitter jó érzékkel válogatta ki a személyes beszámolókat, amelyek megvilágítják a légitámadások terrorját, a kollaboránsok magatartásának ambivalenciáját és a menekültek kétségbeesés szülte leleményességét. Megtudjuk például, hogy egy bizonyos Jang asszony 1937 telén úgy menekült Kína keleti részébe, hogy „csak néhány lényeges dolgot vitt magával, köztük két nagy fehérpapat (kivájt belsejünkben kétszáz darab bankjeggyel) és pár ékszer egy tojáshejbe rejtve”.

Mitter a háborús évek utáni időszakra is kitekint, hogy megmagyarázza azokat a következményeket, amelyek elsődleges hatást gyakoroltak a kínai állam jövőjére. A háború kitorrése előtt a kínai Nemzeti Párt egy modernizált kormányt kezdett építeni, 1945-re azonban a háború végzetesen aláásta az államépítési kísérletet. Ezen kívül a háború elvonta Csang erőit a kommunisták megsemmisítésére indított hadjáratoktól, és lehetővé tette Maóéknak, hogy kiterjesszék a hatalmi bázisukat.

A hatvanas évek elején egy japán delegáció látogatott meg Maót Pekingben, és megpróbált bocsánatot kérni a japánok által a háború idején Kínában elkövetett atrocitások miatt. Mao azonban elutasította az ajánlatot: a japán császári hadsereg, vetette ellen a kínai pártfőtitkár, „megteremtette győzelmünk feltételeit a felszabadító háborúban... Ha bárkinek is köszönetet kellene mondanom ezért, akkor a japán militaristák lennének azok.”

A Mao által ellenőrzött országgrész egyébként

viszonylag elszigetelt maradt a háború fő hadszíntereitől. Egy becslés szerint a háborúban elesett kínai katonák mintegy 90%-a Csang seregében harcolt, és csak a fennmaradó 10% került ki Mao katonái közül.

Tágabb értelemben véve a nyolcéves kínai ellenállás megváltoztatta a második világháború menetét. Azzal, hogy nem adta meg magát, a kínai hadsereg legalább félmillió japán katonát kötött le, akiket egyébként más hadszíntereken vetettek volna be. „Egy háborúmentes Kína – érvel Mitter – sokkal valószínűbb tette volna a brit India elleni japán inváziót.”

A második világháború máig élő nemzeti sérelem Kínában, amelyre emlékművek, múzeumok, könyvek, filmek és televíziós műsorok emlékeznek és emlékeztetnek. Kínai tüntetők rendszeresen az utcára vonulnak amiatt tiltakozva, hogy Japán nem ismeri el megfelelő mértékben a Kínában elkövetett háborús atrocitásokat, és igényt formál a Kelet-Kínai-tenger vitatott hovatartozású szigeteire. Ahhoz, hogy megértsük Kelet-Ázsia jelenét és jövőjét, meg kell értenünk azokat a tapasztalatokat, amelyeket a második világháborúban szerzett. Rana Mitter elegáns, szigorú és kiegyensúlyozott beszámolója ideális útmutató azokhoz a traumákhoz, amelyek még ma is sötét árnyékot vetnek a régióra.

(*The Telegraph*)

Jill Baker²

Megjelent Anchee Min második memoárkötetete

Anchee Min: Cooked Seed: A Memoir (Bloomsbury Publishing, 2013, 368 oldal) című könyvének bemutatása

A Cooked Seed (magyarul: *Megfőtt mag*) az egyik legnépszerűbb kínai-amerikai szerző, Anchee Min második memoárkötetete. A könyv

---

2 Jill Baker a hongkongi Asia Business Council munkatársa.

közel húsz évvel a *Red Azalea* (magyarul *Vörös Azálea – Kína leánya* címmel jelent meg 2007-ben, az Ulpius-Ház Könyvkiadó gondozásában), Min első emlékiratának megjelenése után látott napvilágot. A két memoár megírása között eltelt időben Min tollából hat történelmi regény került ki, melyek főszereplői olyan nők, akik jelentős szerepet játszottak a kínai történelemben.

A *Vörös Azálea* Min Sanghajban töltött gyerekkorának történetét meséli el, illetve azt az időszakot, amit fiatal lányként egy vidéki munkatáborban töltött. A könyvben egyebek között mesél viszonyáról egy másik, ugyancsak a munkatáborban dolgozó nővel, majd felidéz a későbbi tapasztalatait Mao asszony (Csian Csing, Mao Ce-tung negyedik felesége) sanghaji propagandafilm-stúdiójában. Az olvasó önkéntelenül is azon kapja magát, hogy csodálja Min erejét és visszaemlékezésének egyszerűségét.

A *Cooked Seed* a szerző életének közel három évtizedes szakaszát foglalja magában, amely akkor kezdődik, amikor 27 évesen az Egyesült Államokba költözik. Min könyvében a bevándorló lét banalitására fókuszál egy olyan Amerikában, amely – miközben egy új élet lehetőségét kínálja – nem törődik sokat a múlt megpróbáltatásaival.

A könyv címében egy, a kikerülhetetlen sorsra használt kínai metaforája rejlik: a megfőtt magnak „nincs esélye arra, hogy kihajtsjon.” A könyv azzal kezdődik, hogy Min az USA-ba költözik azért, hogy kiszabaduljon Kínában reménytelennek ítélt helyzetéből; úgy is mondhatnánk, hogy esélyt akar arra, hogy kihajtsjon. Még a sanghaji filmstúdióban találkozott és kötött barátságot Joan Chen filmszínésznővel, akire a magyar nézők talán leginkább a *Twin Peaks* című tévésorozatból emlékeznek. Az ő javaslatára nyújtja be felvételi kérelmét a chicagói művészeti főiskolára (Art Institute of Chicago), ahová szinte csodálatos módon – köszönhetően meggyőző grafikai portfóliójának, no meg annak a több mint kegyes hazugságnak, hogy kitűnően beszél angolul – fel is veszik.

Amikor Min megérkezik az országba, csak 500 amerikai dollár lapul a zsebében. Több munkahelyen is dolgozik: kelmefestő, pincérnő és teremőr egy galériában. Csalók áldozatává válik, és kínai lakótársa megerőszkolja. Mindennek ellenére Min mégis szerencsés, és rendkívül sok kedvességgel találkozik. Diáktársai segítenek neki angolul tanulni, a professzorai pedig lehetővé teszik, hogy a kijelölt esszétémák helyett a kommunista Kínában átélt tapasztalatairól írjon. Még egy ösztöndíjat is kap, amiből ki tudja fizetni a tandíját. Az angollal kapcsolatos nehézségei ellenére Amy Tan irodalmi ügynöke szerződést köt vele, és kiadják a *Vörös Azáleát*. Nagyjából ekkortájt születik meg Lauryann, Min és első férje, Qigu lánya.

A memoár utolsó harmadának – talán kisé túl részletesen is bemutatott – fő témája Lauryann, illetve Min kapcsolata a lányával. Az olvasó szinte mindent megtudhat Lauryann életéről, a születésétől kezdve egészen addig a napig, amikor felveszik a Stanfordinra. A túl sok információ ellenére egyértelműen és világosan kitűnik a könyvből Min lánya iránt érzett mély szeretete és megbecsülése, illetve Lauryann jelentősége az író életében. Min egyfajta a kettejük kapcsolatán keresztül vizsgálhatja, hogyan változtatta meg őt az amerikai élettapasztalat. „Ha pontosan meg kellene jelölnöm egy pillanatot, amikor azt éreztem, hogy anyaként helyt tudok állni – írja Min felidézve azt a pillanatot, amikor Lauryannak a hiányzó apjáról szóló kérdéseire válaszolt –, azt mondanám, hogy ez volt az a pillanat. Éreztem, ahogy a változás megtörténik és átalakít engem a behatárolt eszközökkel rendelkező kínai anyából a szeretet erejével megáldott amerikai anyává.”

Írói emlékirat létre meglepően keveset olvashatunk a könyvben Min fejlődéséről és azokról a munkákról, amelyek inspirálták őt, bár kedves szavakkal emlékszik meg Pearl S. Buck *Az édes anyaföld* (*The Good Earth*) című klasszikusáról, és megemlíti, hogy az írásra a fájdalmas emlékek ösztönözték:

„Egy chicagói gyorsvasúti szerelvényen ültem, miközben felidéztem a lüktető kínai

dobok hangját és a kulturális forradalom hangosan kiáltott jelszavait. Emlékek árasztották el az elmémet, és uralták az ébren töltött óráimat éppúgy, mint az álmaimat. Egy örült lendületével kezdtem el írni.”

Min elsődleges szándéka, hogy olvasói „alapos tudást szerezzenek Kínáról.” Megjegyzi, hogy amikor elolvasta a kulturális forradalom idején sokáig tiltottnak számító kínai klasszikusokat „átítatott a tragédia. Azonosultam a tragikus karakterekkel.” Később leírja, hogy „első alkalommal láttam, hogy a tragikus gondolkodásban való elmerülés sajátosan kínai életmód volt – de nem egészséges életmód.”

A *Cooked Seed* bátor írás, ami naprakész-szé teszi a nyugati olvasót – mivel ők azok, akiknek Min elsősorban szánja a könyvét – az egyik legnépszerűbb, napjainkban angol nyelven író kínai írónő életével. Bár lehet, hogy néhányan túl nyílnak és nyersnek találják, de épp ez a célja ennek a memoárnak, amelyet a szerző lányának ajánlott. Az ember nem is várna kevesebbet.

(The Asian Review of Books)

Pico Iyer

Haidarábád öt színben

Amikor leszállt a gépem Haidarábád új, Radzsiv Gandhiról elnevezett nemzetközi repülőterén, izgatottan vártam, hogy saját szememmel is láthassam azt a várost, amely szüleim szülőhazájának legújabb technológiai látványosságává vált. Egy sokat utazó amerikai üzletember, akivel Szingapúrban találkoztam, mesélt a város fölött ívelő új gyorsforgalmi útról, ami a repülőtérrel a városközpontba vezet. Olyan, mint a Szilícium-völgy, mondta, csak tisztább. Óriási fényreklámok hirdették az Oracle, a Microsoft és a Google nevét, néhol szinte teljesen kitöltve a horizontot. A luxusszállodákat sötétedés után türkiz és lila színű fények világították

meg. A bevásárlóközpontok hirtelen felbukkanó fürtjei olyan látványt nyújtottak, amit eddig nem láttam Indiában és nem is tudtam volna elképzelni. Haidarában úgy tartották, hogy Nizam, Haidarábád néhai uralkodója a leggazdagabb ember a világon. A Taj Group szállodalánc megvette és nemrég luxusszállodává alakította Nizam egyik palotáját. A szállodába, ahol 700 amerikai dollárba kerül egy szoba egyetlen éjszakára, csapatostól jönnek a New York-i Upper East Side kényes ízlésű társasági hölgyei.

És mégis, úgy tűnt, hogy a modern gyorsforgalmi út – legalábbis azokon a részeken, ahol jártam – még mindig építés alatt áll. A reptéren néhány gyerek elterelt az „előre fizetett taxi” sortól – az egyetlen előre fizetett dolog a tisztviselő volt, akit a kölykök megvesztegettek – és egy rozoga járgányba tuszoltak, amivel a városközpontba hajtottunk. Az étel, amit a design-hotelben rendeltem, még nem érkezett meg, a repülőtér körüli „ingyenes internet-terminálok” pedig vagy üzemképtelenek voltak vagy unatkozó biztonsági őrök foglalták le őket, akik azt mondták, hogy csak akkor használhatom a terminálokat, ha fizetek érte. Amikor felidéztem emlékezetemből azt az Indiát, amit az 1980-as évekből ismertem, üdítő volt látni, hogy milyen sok csatorna van most a tévében, hogy milyen ragyogóak a magazinok (és bennük az emberek), és hogy a Thums Up kóla (kedvelt, Indiában 1977-től gyártott és forgalmazott üdítőital) mellett már Coke-ot is árulnak. De ahogy a rosszul megvilágított utcákon, MBA-képzések és „Veg Supreme McMuffin” hirdetések alatt vezettem, a hely még mindig furcsán úgy nézett ki, mint egy letűnt korból vett jelenet – végtelenül zsúfoltabb és felpörgettebb, mint azelőtt volt, de nem kevésbé kaotikus.

India szépsége, gondoltam, abban rejlik, hogy milyen kevésbé változik a mélyben, hogy ragaszkodik az ezer évvel ezelőtti hagyományokhoz és a sokféle szokáshoz, amiket az azóta eltelt évszázadok alatt elfogadott – méghozzá olyan meghittsággal, amit sok szomszédos ország megirigyelhetne. Senki